

AUTOGAMINTOJŲ IR IMPORTUOTOJŲ ASOCIACIJA

2017m. švietimo programa

Apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymui

Apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymo organizavimo veiklos planas, finansavimo schema ir švietimo programa yra laikoma Autogamintojų ir importuotojų asociacijos nuosavybe, todėl jos kopijavimas ir teikimas tretiesiems asmenims be Autogamintojų ir importuotojų asociacijos, išskyrus LR teisės aktuose numatytas išimtis, draudžiamas

I. Aprašomoji dalis

Kiekvienais metais šalyje parduodama (teikiama į vidaus rinką) įvairiais skaičiavimais ir prielaidomis apie 25 000 – 30 000 t naujų padangų, 7000 – 8000 t automobilinių akumuliatorių, 800 – 900 t pramoninių akumuliatorių, apie 800 t nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių, 700 – 800 t vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrų, apie 600 t vidaus degimo variklių išsiurbimo oro filtrų.

Vertinama, kad apie 20 proc. apmokestinamųjų gaminių atliekų, tokių kaip vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrai, vidaus degimo variklių išsiurbimo oro filtrai ar automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai, taip pat nemaži kiekiai bekamerinių padangų, kurių namų ūkio sąlygomis be specialios įrangos montavimas neįmanomas ar mažai tikėtinas, yra surenkama surinkėjų ar atliekų tvarkytojų iš namų ūkių apvažiuojamuoju būdu ar šiomis atliekomis nelegaliai atsikratoma didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse, nors šios atliekos gali susidaryti tik transporto priemonių priežiūros ar remonto įmonėse. Tai rodo, kad yra būtinas bendras apmokestinamųjų gaminių tvarkymo sistemos skaidrinimas ir gyventojų ir transporto priemonių priežiūros ar remonto įmonių švietimas apie tinkamą šių atliekų tvarkymą.

Vertinama, kad apmokestinamųjų gaminių importuotojai, kurių tiekiamų vidaus rinkai dalis sudaro apie 35-50 proc. (skirtinguose srautuose šie skaičiai skiriasi), nėra užsiregistravę Gamintojų ir importuotojų sąvade ir nevykdo savo pareigų organizuoti atliekų tvarkymą. Nelegaliai įvežtų transporto priemonių ar apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymo išlaidas turi padengti savivaldybės, atliekų tvarkytojai ar licencijuotos gamintojų ir importuotojų organizacijos, taip sudaromos nelygios konkurencijos sąlygos tarp savo pareigas vykdančių ir nevykdančių transporto priemonių ir apmokestinamųjų gamintojų ir importuotojų.

Viena didžiausių problemų apmokestinamųjų gaminių sraute yra padangų surinkimas ir tvarkymas bei jų finansavimo užtikrinimas. Vartotojai padangas retai keičia patys, nes tam reikia specialios įrangos ir žinių bei įgūdžių. Todėl tikėtina, kad didžiausius senų (panaudotų, neatitinkančių kriterijus) padangų kiekius būtų galima surinkti jų montavimo vietose arba transporto priemonių techninės apžiūros, remonto ir priežiūros įstaigose, autoservisuose, specializuotose padangų montavimo įmonėse. Tačiau šiandien padangų montuotojai už jų montavimo vietose paliktas padangas prašo sumokėti, todėl dažnas vartotojas senas padangas padeda garaže ar sandėliuke – „gal kada prireiks“. Dažniausiai neprireikia, todėl senomis padangomis stengiamasi atsikratyti atėjus laikui sutvarkyti garažus, sandėliukus, įvairių visuotinių akcijų metu ir pan. Kasmet vis didesniais kiekiais sukauptų padangų yra atsikratoma pilietinės akcijos „Darom“ metu, be to, savivaldybėse surenkamos naudotos nelegaliai paliktos padangos pamiškėse, prie mišrių komunalinių atliekų konteinerių, nepaisant kylančių baudų už aplinkos teršimą atliekomis. Teoriškai gyventojai senas padangas turėtų galėti nemokamai palikti savivaldybių didelio gabarito atliekų aikštelėse, tačiau tokių aikštelių daugelyje savivaldybių arba trūksta arba jos įrengtos gyventojams nepatogiose vietose, jų darbo laikas nepatogus arba gyventojams apie tai trūksta informacijos.

Senų padangų surinkimo kiekius būtų galima padidinti plečiant vietų, kur gyventojai galėtų nemokamai palikti senas padangas skaičių bei viešinant ne tik senų padangų keliamą grėsmę aplinkai bet galimybių jomis tinkamai atsikratyti prieinamumą. Kitų apmokestinamųjų gaminių atliekų surinkimas turėtų būti orientuotas į legaliai veikiančias transporto priemonių priežiūros ar remonto įmones bei garažų bendrijas.

Įvertinant didelį aplinkos taršos rizikos potencialą, svarbus dėmesys turi būti skiriamas tinkamam baterijų ir akumuliatorių atliekų srautų atskiro surinkimo ir tvarkymo organizavimui. Visos rinkai tiekiamos baterijos, akumulatoriai ir sudėtinės baterijos turi būti paženklintos specialiu simboliu, žyminčiu, kad jų atliekos turi būti surenkamos atskirai, o šalinimas su kitomis komunalinėmis atliekomis yra draudžiamas. Nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių surinkimo sistemos plėtra orientuojama taip, kad vartotojams nemokamai būtų užtikrintos kuo patogesnės šių atliekų atidavimo sąlygos, priėmimą vykdant ne tik įsigijimo, bet ir kitose vartotojams patogiose, atsižvelgiant į gyventojų tankumą išdėstytose surinkimo vietose (degalinių, prekybos centrų, parduotuvių, elektros ir elektroninės įrangos remonto dirbtuvių, švietimo ar kitų įstaigų, įmonių, organizacijų ir pan. teritorijose ar patalpose). Vis tik, gerokai didesnę dalį rinkai tiekiamų apmokestinamųjų gaminių sraute sudaro transporto priemonėse įmontuotos baterijos ir akumulatoriai, kurie dėl sudėtyje esančių ypatingai pavojingų cheminių medžiagų (tokių kaip sunkieji metalai ir elektrolitas (sieros rūgštis)) vertinami kaip didžiausia autotransporto sektoriaus pavojingųjų atliekų grupė, galinti daryti reikšmingiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai. Siekiant mažinti aplinkos taršos riziką, tiekiami į rinką didesnę sunkiųjų metalų koncentraciją savo sudėtyje turintys baterijos ir akumulatoriai ženklinami, nurodant šių sudėtinių medžiagų (Hg, Cd ar Pb) cheminius simbolius. Atliekų turėtojams draudžiama naudoti akumulatorius savavališkai ardyti. Akumuliatorių atliekų turėtojais skatinami naudotis plečiama licencijuotų atliekų surinkėjų ir tvarkytojų sistema, užtikrinant, kad privačiose nekomercinės paskirties transporto priemonėse naudotų baterijų ir akumuliatorių atliekos būtų surenkamos nemokamai, nereikalaujant pirkti naują bateriją ar akumuliatorių. Negana to, už pristatomą naudotą akumuliatorių atliekų turėtojui mokamas vienkartinis mokestis. Tokios priemonės įgalios minimizuoti šių pavojingų atliekų srautų patekimą į komunalinių atliekų konteinerius, tačiau tai negarantuoja tinkamo, atliekų tvarkymo reikalavimus atitinkančio galutinio šių atliekų srauto sutvarkymo. Sistemos plėtrą vis dar riboja atliekų apskaitos bei kontrolės sistemos trūkumai ir šiomis spragomis besinaudojantys nelicencijuoti atliekų surinkėjai bei perdirbėjai (įskaitant nelegaliai veikiančius fizinius asmenis).

Valstybinės atliekų apskaitos duomenimis, per metus atskirai surenkama apie 15000 t pavojingųjų švino ir nikelio-kadmio akumuliatorių atliekų, tačiau nustatyti tiksliai Lietuvoje surenkamų šių atliekų kiekius sudėtinga, nes rinkoje aktyviai dalyvauja nelegalūs nelicencijuoti surinkėjai, galimai nesilaikantys būtinųjų pavojingųjų atliekų surinkimo, saugojimo ir tolimesnio tvarkymo reikalavimų. Todėl itin svarbiu uždaviniu lieka skaidrinti šių apmokestinamųjų gaminių atliekų rinką, užtikrinant, kad visos surinktos baterijų ir akumuliatorių atliekos būtų apdorojamos ir perdirbamos pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus aplinkos apsaugos, visuomenės sveikatos saugos ir atliekų tvarkymo reikalavimus, tuo būdu prisidedant prie Vyriausybės nustatytų baterijų ir akumuliatorių perdirbimo efektyvumo užduočių įgyvendinimo.

Siekiant formuoti atsakingą baterijų ir akumuliatorių (kaip ir kitų apmokestinamųjų gaminių) turėtojų elgseną, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas visuomenės švietimui ir informavimui.

II. Švietimo programos kryptys, tikslai, uždaviniai

Švietimo programa apima vienerių kalendorinių metų laikotarpį ir pradedama taikyti nuo licencijuojamos veiklos pradžios. Įgyvendinant švietimo programą jai bus skiriama ne mažiau kaip 3% atliekų tvarkymo išlaidų.

Pagrindinės 2017 metų švietimo programos kryptys yra šios:

- Asociacijos žinomumo didinimas bei apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymo skaidrinimas
- Apmokestinamųjų gaminių turėtojų (gyventojų, įmonių, transporto priemonių priežiūros ir remonto įmonių, savivaldybių) ir plačiosios visuomenės švietimas ir informavimas pagal teisės aktų reikalavimus

Įgyvendinant 2017 m. švietimo programą bus siekiama šių tikslų ir uždavinių:

1. Asociacijos žinomumo sukūrimas ir didinimas bei naujų narių pritraukimas:
 - 1.1. Naujų narių pritraukimas,
 - 1.2. Santykių su valstybinėmis institucijomis ir kitomis organizacijomis vystymas,
2. Apmokestinamųjų gaminių vartotojų, visuomenės bei turėtojų (gyventojų, įmonių, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto įmonių, savivaldybių) švietimas ir informavimas apie netinkamo atliekų tvarkymo žalą visuomenės sveikatai ir aplinkai bei informavimas apie atliekų surinkimo vietas, atliekų grąžinimo, surinkimo ir perdirbimo sistemas ir galimybes jomis naudotis
 - 2.1. Šviesti visuomenę (gyventojus ir verslą) apie tai, kodėl ir kaip reikia tinkamai atsikratyti apmokestinamųjų gaminių atliekomis;
 - 2.2. Skatinti vartotojus (gyventojus, įmones) tinkamai atsikratyti apmokestinamųjų gaminių atliekomis.
 - 2.3. Informuoti visuomenę (gyventojus ir verslą) apie tai, kur galima atsikratyti apmokestinamųjų gaminių atliekomis (informacija apie surinkimo vietas);
3. Apmokestinamųjų gaminių turėtojų (gyventojų, įmonių, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto įmonių, savivaldybių) švietimas ir informavimas apie atliekų rūšiavimo jų susidarymo vietoje ir perdirbimo ar kitokio naudojimo svarbą saugant aplinką ir tausojant gamtinius išteklius ir reikalavimą perdirbti tinkamas gaminių atliekas nešalinti kartu su nerūšiuotomis komunalinėmis atliekomis;
4.
 - 3.1. Mokyti ir informuoti gyventojus apie atliekų rūšiavimo jų susidarymo vietoje ir perdirbimo ar kitokio naudojimo svarbą saugant aplinką ir tausojant gamtinius išteklius ir reikalavimą perdirbti tinkamas gaminių atliekas nešalinti kartu su nerūšiuotomis komunalinėmis atliekomis;
 - 3.2. Informuoti ir šviesti transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto įmones apie atliekų rūšiavimo jų susidarymo vietoje.

III. Švietimo programos veiksmų planas

Planuojama 2017 m. švietimo programa atitinka teisės aktų reikalavimus iškeltus Reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos apraše (toliau - Aprašas) švietimo formai bei turiniui.

Šviesdami ir informuodami gaminių vartotojus, gaminių atliekų turėtojus, Asociacijos nariai ir pavidimo davėjai teiks vartotojams informaciją apie:

- netinkamo atliekų tvarkymo žala visuomenės sveikatai ir aplinkai;
- atliekų rūšiavimo jų susidarymo vietoje ir perdirbimo ar kitokio naudojimo svarbą saugant aplinką ir tausojant gamtinius išteklius;
- reikalavimą perdirbti tinkamas gaminių atliekas, nešalinti kartu su nerūšiuotomis komunalinėmis atliekomis;
- gaminių atliekų surinkimo vietas, nurodant sąrašą vietų, kuriose vartotojai turi galimybę atiduoti atitinkamas atliekas;
- esamas gaminių atliekų gražinimo, surinkimo ir perdirbimo sistemas ir galimybes jomis naudotis;
- vartotojų ir atliekų turėtojų vaidmenį, skatinant apmokestinamųjų gaminių atliekų pakartotinį naudojimą, perdirbimą ir kitokį naudojimą.

1 lentelėje pateikiama Veiksmų programa, kurioje aprašytos Švietimo programos įgyvendinimo priemonės, tikslinės grupės, tikslas ir apimtis (skaitinė reikšmė kiekvienam ketvirčiui atskirai), finansavimo šaltinis ir lėšų suma, planuojama kiekvienai priemonei įgyvendinti. Veiksmų programoje numatytos ne mažiau kaip 2 tęstinės priemonės vykdomos nuolat Švietimo programos galiojimo metu, ir ne mažiau kaip 4 netęstinės priemonės.

Lentelė 1. Švietimo programos veiksmų planas 2017 metais

Eil. Nr	Tiksl. grupė	Priemonė	Tikslas	Apimtis, 2017 m.					Prelimi nari suma, Eur (be PVM)*	Finansavimo šaltinis
				I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	Viso 2017 m.		
1.	Gamintojai ir importuotojai	Informacijos skelbimas asociacijos internetiniame puslapyje. <i>(Tęstinė priemonė)</i>	Teikti aktualią informaciją Asociacijos internetiniame tinklapyje, informuojant gamintojus ir importuotojus apie jų teises ir pareigas, reglamentuotas LR	1	1	1	1	1	≥300	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)

			atliekų tvarkymo įstatyme ir kituose LR teisės aktuose, susijusiuose su aplinkos apsauga.							
2.	Platintojai	Informacijos skelbimas asociacijos internetiniame puslapyje. <i>(Tęstinė priemonė)</i>	Teikti aktualią informaciją Asociacijos internetiniame tinklapyje, informuojant platintojus apie jų teises ir pareigas, reglamentuotas LR atliekų tvarkymo įstatyme ir kituose LR teisės aktuose, susijusiuose su aplinkos apsauga.	1	1	1	1	1	≥300	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)
3.	Vartotojai	Informacijos skelbimas asociacijos internetiniame puslapyje. <i>(Tęstinė priemonė)</i>	Teikti aktualią informaciją Asociacijos internetiniame tinklapyje, informuojant vartotojus apie jų teises ir pareigas, reglamentuotas LR atliekų tvarkymo įstatyme ir kituose LR teisės aktuose, susijusiuose su aplinkos apsauga.	1	1	1	1	1	≥300	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)
4.	Vartotojai	Nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių platintojams teikti informaciją medžiagą <i>(Tęstinė priemonė)</i>	Platinimo vietose ir (ar) platintojų internet svetainėje informuoti visuomenę apie nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekų neigiamą poveikį aplinkai ir (ar) nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekų pridavimo galimybes	1	1	1	1	1	≥300	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)

5.	Vartotojai	Apmokestinamųjų gaminių platintojams teikti informaciją medžiagą (Teštinė priemonė)	Platinimo vietose ir (ar) platintojų interneto svetainėje informuoti visuomenę apie apmokestinamųjų gaminių atliekų neigiamą poveikį aplinkai ir (ar) nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekų pridavimo galimybes	1	1	1	1	1	≥300	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)
6.	Vartotojai	Teikti informaciją TV ir (ar) radijo laidose ir (ar) spaudoje ir (ar) internete (netęstinė priemonė)	Informuoti vartotojus apie apmokestinamųjų gaminių atskiro surinkimo būtinumą bei naudą ir (ar) esančias apmokestinamųjų gaminių atliekų surinkimo sistemas, žalingą jų poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai, ir (ar) teikti kitą informaciją	≥3	≥3	≥3	≥3	≥12	3000	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)
7.	Vartotojai	Teikti informaciją apie atliekų surinkimo akcijas (netęstinė priemonė)	Informuoti vartotojus apie apmokestinamųjų gaminių atskiro surinkimo akcijas	≥1	≥1	≥1	≥1	≥4	300	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)
8.	Platintojai	Organizuoti seminarus autoservisams (netęstinė priemonė)	Informuoti transporto priemonių techninę priežiūrą ir remontą vykdančius asmenis apie jiems nustatytus aplinkosauginius reikalavimus, esančias apmokestinamųjų gaminių atliekų surinkimo sistemas ir galimybes	0	0	0	≥1	≥1	200	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)

			naudotis bei pateikti kitą informaciją							
9.	Gamintojai ir importuotojai	Organizuoti seminarus (netęstinė priemonė)	Supažindinti gamintojus ir importuotojus su jų teisėmis ir pareigomis, numatytomis Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose apmokestinamųjų gaminių atliekų tvarkymą ir (ar) Organizacijos veikla, ir (ar) teikti kitą informaciją	0	0	0	≥1	≥1	200	Atliekų tvarkymo organizavimo mokesčiai (mokestis švietimo programos įgyvendinimui)

* - preliminarios lėšų sumos eurais skaitinė išraiška didžiąją dalimi priklauso nuo Organizacijos steigėjų, dalininkų ir pavedimo davėjų patiekto LR vidaus rinkai apmokestinamųjų gaminių kiekio. bei alyvų atliekų tvarkytojų nustatytų kainų už alyvų atliekų sutvarkymą, todėl jis gali keistis.

Programoje numatytų priemonių įgyvendinimo apimtis gali keistis, tiek didėti, tiek mažėti, taip pat gali keistis priemonių įgyvendinimas ketvirčiais. Taip pat gali būti įgyvendinamos ir kitos programoje nenumatytos priemonės.

Autogamintojų ir Importuotojų Asociacijos direktorė Rita Zdanevičienė